

Modern Arap Edebiyatında Aile ve Çocuk Temalı Şiirler

Ayşe YÜKSEK*

Öz

Her toplum çocuk eğitime önem verir. Çocukların eğitimi için de farklı unsurlar kullanır. Bu unsurlardan biri de şiidir hiç kuşkusuz. Klasik dönem Arap Edebiyatında aile, çocuk ve çocuk eğitimi ile alakalı şiirler mevcuttur. Ancak bu tür şiirler, Modern Arap Çocuk Edebiyatında daha da çok görülmektedir.

Çocuk Edebiyatı çocuğu merkeze alır. Çocukların zihinsel, psikolojik, kültürel, sosyal gelişimine katkı sağlar. Çocuğun milli ve manevi duygularını geliştirir. Ayrıca o, çocuğun dil gelişimine olan katkısını büyük bir zevkle yerine getirir. Çocuğun estetik ve zevk duygusuna hitap eder ve çocuğa birçok alanda literatür bilgisi sunar. Bu edebiyat türünde aile değerlerine sıklıkla vurgu vardır. Ayrıca bu tür şiirlerin içeriklerinde anne baba sevgisi, ülke sevgisi, çevre ve hayvan sevgisi bulunur. Dini duygular, ahlaki değerler, dostluk ve kardeşlik konuları da sıklıkla görülür. Böylece birçok alanda çocuğun gelişimine fayda sağlar. Bu sayede çocuğun hem kendisine hem de topluma faydalı bir birey olması hedeflenir. Çocuk edebiyatı, modern toplumlarda gelişmiş bir edebiyat türüdür. Tüm dünyaya ülkeleri, çocukları eğitirken, kendi kültürünü, medeniyetini, felsefesini ve ideallerini farklı edebiyat unsurlarıyla sunar. Çünkü güçlü çocuk edebiyatı güçlü bir toplum demektir.

Modern Anlamda çocuk şiirlerinin öncüleri, Muhammed Herrâvî, Rifâe et-Tahtâvî, Muhammed Osman Celâl, Ahmet Şevki, Abdüttevâb Yûsuf, Süleymân el-Îsâ, Ahmed Necîb, Abdürrezzâk Ca'fer, Ahmed Süveylem, Ahmed Zerkûr, Zekeriyâ Tâmir, Alî es-Sıklî gibi isimlerdir.

Bu makalemizde modern çocuk Arap edebiyatına öncülük eden bu şairlerin bazılarının ele aldığı aile ve çocuk temalı şiirlere yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: Arap Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı, Aile.

Family and Child Themed Poems in Modern Arab Literature

* Dr. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı Samsun İl Müftülüğü Vaizi, e-mail:
ayse.yuksekk5505@gmail.com

Abstract

Every society gives importance to the education of children. It uses various elements for their education. In Classical Arabic Literature, there were poems about family, child and child education. However, such poems are more common in Modern Arabic Children's Literature.

Children's Literature puts the child in the focus. It contributes to the mental, psychological, cultural, and social development of children. It develops the national and spiritual feelings of the child. In addition, he makes his contribution to the child's language development with great pleasure. It appeals to the child's sense of aesthetics and pleasure and provides the child with literature knowledge in many fields. There is often an emphasis on family values in this genre of literature. In addition, the content of such poems includes love of parents, love of country, love of environment and animals. Religious feelings, moral values, friendship, and fraternity are also frequently seen there. Thus, it benefits the development of the child in many areas. In this way, it is aimed that the child will be a useful individual for both himself and the society. Children's literature is a type of literature developed in modern societies. While educating the countries and children to the whole world, it presents its own culture, civilization, philosophy, and ideals with different literary elements. Because strong children's literature means a strong society.

The pioneers of children's poetry in the modern sense are names such as Muhammed Herrâvî, Rifae et-Tahtavi, Muhammed Osman Celâl, Ahmet Şevki, Abdüttevâb Yusuf, Süleyman el-Îsâ, Ahmed Necib, Abdürrezzak Ca'fer, Ahmed Süveylem, Ahmed Zerzûr, Zekeriyâ Tâmir are names such as Alî es-Sıkîlîand.

In this paper, the works written by these poets who pioneered Modern Arabic Literature and the issues related to children and families in their works will be included.

Keywords: Arabic Literature, Children's Literature, Family

Giriş

Bir sanat formu olarak düşünceler, hayaller ve olaylar, estetik duygular uyandıracak bir şekilde ifade edilir. Edebiyat olarak tanımladığımız bu ifade biçimi asırlarca Arap diliyle de şekillenmiş ve nihayet on dokuzuncu yüzyılın sonlarına gelinceye kadar klasik bir hal kazanmıştır. Bu bahsedilen dönemden itibaren Arap Edebiyatı biçim değiştirerek modern Arap edebiyatı olarak tasnif edilmeye başlanmıştır.

Elbette bu son dönem Arap edebiyatını klasik edebiyattan keskin çizgilerle ayırt etmek mümkün gözükmemektedir. İlham, klasik Arap edebiyatından alınmak üzere, modern Arap edebiyatı ile birleştirilmiştir. Böylece ortaya çıkan yeni edebiyat akımı özgün bir hava kazanmıştır. Modern Arap edebiyatı bu yeni dönemle birlikte hem muhteva hem de üslup açısından bazı gelişmeler yaşamıştır.

Modern Arap Edebiyatı ve Modern Çocuk Edebiyatının Gelişim Süreci

Modern Arap edebiyatı, Avrupa ile olan edebi, siyasi ve sosyal etkileşim sonucunda meydana gelmiştir.¹ Modern anlamdaki çocuk edebiyatının gelişimi de bu döneme rastlar kuşkusuz.² Çocuk edebiyatının alanına hayvan edebiyatı (fabl), edebi masallar, çocuk hikâyeleri ve şiirler girer.³

Müstakil bir alan olarak Arap edebiyatında varlık gösteren çocuk edebiyatındaki tüm eserlerde fikirler, hisler ve hayaller, çocuğun akli, vicdani, hayali ve hissi idrakine uygun şekildedir.⁴ Böylece çocuklar zihinsel, psikolojik, toplumsal, duygusal, dilsel⁵, kültürel anlamda gelişim gösterir. Ayrıca milli değerleri geliştirir, estetik duyguları şekillendirir, hayal dünyası gelişir.⁶ Gelişmiş toplumlar çocuk edebiyatını önemser ve bu sayede tüm dünyaya kendi edebiyatını, kültürünü, medeniyetini, felsefesini

¹ Rümeyya Zeynep Uylaş, *Arap Edebiyatında Çocuk Şiiri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017, s. 57.

² Abdulfettâh Ebû Me'âl, *Edebu'l-Etfâl Dirâse ve Tatbîk*, Daru's-Şuruk, Ürdün 1988, ss. 29-30.

³ Ahmet Okur, *Ahmet Şevki'nin Şiirlerinde Fabl*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2001, s. 23.

⁴ Râfi' Yahyâ, *Te'sîr Elf Leyle ve Leyle 'Alâ Edebi'l-Etfâli'l-'Arabî*, Dâru'l-Hedâ, Filistin 2001, s. 18; Yusuf Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011, s.2.

⁵ Ahmed Necîb, *el-Madmûn fî Kutubi'l-Etfâl*, Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, Lübnan 1979, ss. 47-48.

⁶ Muhammed Hasan Biraygış, *Edebu'l-Etfâl Ehdâfuh ve Simâtuh*, Muessesetu'r-Risâle, Lübnan 1996, s. 125-128; Hîti, *Edebü'l-Etfâli*, s. 72; Mustafa Ruhi Şirin, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, ss. 34-35.

ve amaçlarını sunmayı hedefler.⁷ Bu sebeple çocuk edebiyatı bir ihtiyaçtır. Fikir işgaline karşı çocukların, ailelerin ve toplumların korunması gereken bir ihtiyaç. Kültürel, toplumsal, dini ve ahlaki işgale karşı edebiyatla savunmaya geçilmelidir. Çünkü güçlü çocuk edebiyatı güçlü bir toplum demektir.⁸

Biz makalemizde çocuk edebiyatı kapsamında özellikle çocuk ve aile temasının yer aldığı modern çocuk edebiyatının şiir ile ilgili kısmını ele alacağız.

Şiir kafiyeli ve vezinli olması bakımından söze galip gelen manzum söz,⁹ ya da şairin başkalarının hissetmediğini hisseden kişi olma özelliğinden dolayı hissediş¹⁰ şeklinde tanımlanır. Bu tanımlardan hareketle şiirin birçok düşünceyi kısa ve özlü bir şekilde anlattığı, şiirde dilin özel kullanımı ile kelimelerle adeta musiki ve ahengin oluştuğu görülür. Sözcüklerin büyüğü ifadesiyle, dilin gücünden yararlanılarak çocukların hayal gücünü geliştiren şiir, edebiyatta çocuk şiirleri olarak yerini alır. Kendine özgü duygusal yoğunluğunun ve kurgusal yönünün hâkim olduğu bu edebiyat türü, nesre göre çocuklar üzerinde daha etkilidir. Bu etki çocuğun ruh dünyasına tesir ederek çocuğun gelişimine büyük katkı sağlar.¹¹

Klasik dönem Arap edebiyatında şiir hep önemsenmiş ve güçlü kalmıştır. Hz. Ömer, çocuklara yaygın mesellerin ve güzel şiirlerin aktarılmasını tavsiye ederken, Hişâm bin Abdilmelîk, oğlunun hocasına, oğluna ilk olarak Kur'an-ı Kerim'i daha sonra Arap şairlerin şiirlerini öğretmesini istemiştir.¹² Her ne kadar bu dönemde şiirle ilgili birtakım teşvikler olsa da asıl çocuk şiir örneklerini modern Arap çocuk

⁷ İsmail Abdül-Fettâh, *Edebü'l-Etfâl fi'l-Âlemi'l-Mu'âsir*, Mektebetü'd-Dâri'l-Arabiyye li'l-Kitâb, Asvân 2000, s. 11.

⁸ Abdül Fettah, *Edebü'l-Etfâl* s.12.

⁹ İbn-i Manzûr el- Efrîkî el-Mısrî, *Lisânu'l-Arab*, “Şi'r”, C.8, Dâru's- Sadr Yayınları, Beyrut 2005, s. 2273.

¹⁰ Abdülkâhir el-Cürcânî, *Delâilü'l-i'câz*, Dâr'ül-Kütübi'l-Arabî, Beyrut 2005, s. 45.

¹¹ Hâdî Numân el-Hîfî, *el-Meclisü'l-Vatani li'l- Sekâfeti ve'l-Fünûn ve'l- Âdâb*, y.y., Küveyt 1988, s. 98.

¹² Yusuf Köşeli, *Arap Çocuk Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum 2011, s.119.

edebiyatında görmekteyiz. 19. Yüzyılın sonlarında Osman Celal'in La Fontane Masallarını manzum olarak Türkçe 'ye çevirmesiyle başlayan bu dönemde birbirinden güzel çocuk şiirleri kaleme alınmıştır.¹³

Daha önceki dönemlerde belki yalnızca çocuk şiirleri anlamında terkîslerden söz edilebilir. Büyüklerin çocukları eğlendirmek için söylediği anonim, ritimli oyun şiirleri demek olan terkîs örneklerine¹⁴ Safedî'nin, *Şi'ru'l-Etfâl fi'l-Vatani'l-'Arabi* isimli eserinde görmek mümkün. Yine Ahmed Ebû Sâ'd Eġânî *Terkîsî'l-Etfâl 'inde el-Arab* isimli kitabında terkîse ait birçok örneklere yer verir. Bu örneklerin çoğu cahiliye ve ilk İslâm dönemine ait şiirlerdir. Cahiliye dönemine ait bir terkîs türü şu şekildedir:

يشفي الصداع ريحه شمه
يُذهب الهموم عني ضمه
كان ريح المسك مستحمة
ما ينبغي للمسلمين ذمه
يمضي الأمور وهو سام همه
بحر بحور واسع مجمه
ولا يغمه يفرج الأمر
فنفسه نفسي وشمي شمه¹⁵

Onun kokusunu hissetmek baş ağrısına şifa verir,
Onu kucaklamak benden üzüntüyü giderir.
Onun yıkandığı su, sanki misk kokusu,
Onu eleştirmek, ayıplamak Müslümanlar için uygun değil.
Her şeyin üstesinden gelen âli himmet sahibi birisi,
İşleri çözer ve üzüntüsünü giderir,
Bir umman gibi göğsü geniş,
Kederi yok eder ve onu üzmez,

¹³ Hîtî, *el-Meclisü'l-Vatani*, s. 195.

¹⁴ Beyân es-Safedî, *Şi'ru'l-ETFâl fi'l-vatani'l-'Arabi*, el-Hey'etü'l-Âmmetü's-Suriyye li'l-Kitab-Vizâretü's- Sekâfe, Şam 2008, s. 13.

¹⁵ Safedî, *Şi'ru'l-ETFâl*, s. 15.

Canı canımdır, kokusu da kokumdur.

Modern Arap Çocuk Edebiyatında Aile ve Çocuk Temalı Şiir Örnekleri

Modern Arap çocuk edebiyatı şiirlerine gelindiğinde tercümeyle dayalı şiirlerin yanında özgün şiirlerin de ortaya konduğu görülmektedir. Çocukların dünyasını şekillendiren eğitim ve öğretimin hedeflendiği bu eserler, Muhammed Herrâvî, Rifâe et-Tahtâvî, Muhammed Osman Celâl, Ahmet Şevki, Abdüttevâb Yûsuf, Süleymân el-Îsâ, Ahmed Necîb, Abdürrezzâk Ca'fer, Ahmed Süveylem, Ahmed Zerzûr, Zekeriyâ Tâmir, Alî es-Sıkîlî gibi isimler tarafından kaleme alınmıştır.¹⁶

Zikrettiğimiz bu isimlerden Tahtâvî, modern çocuk şiirine dair ilk örnekleri kaleme alanlardandır. O *el-Mürşidü'l-Emîn li'l-Benâti ve'l-Benîn* isimli eserinde Arap kültürüne ait birçok çocuk şiir ve nesri kaleme almıştır. Ravdatü'l-Medârisi'l-Mısriyye dergisini de çocuklar için özel çıkarmıştır. 1870 yılında öğretmen ve öğrencilere ait hikâyeye ve kasideleri, yayımladığı dergide yer vermiştir.

عيدك عيدي

سِرُّ وجودي¹⁷

Sen benim milli şarkımsın,

Annemin gülümsemesi,

أنتِ نشيدي

بِسْمَةِ أُمِّي

Senin bayramın benim bayramım.

Varlığımın sırrı.

Süleymân el 'İsa, kaleme aldığı *Mâmâ* isimli bu şiiriyle anneye olan sevgiyi en içten duygularla birkaç beyitle dile getirmiştir.

أحبُّ أبي وأشكره

ولا أنفكُ أذكره

أجالسه أسامره

وأدعو الله ينصره

وأخلص في محبته

وأرقبُ وقتَ عودته

¹⁶ Ahmed Zelat, *Edebü'l-efâl beyne Ahmed Şevki ve Osman Celâl*, Mektebetü'l-Vefâ, Mansûra:1994, s. 11.

¹⁷ Süleyman el-Îsa, *Dîvanü'l-efâl*, Dârü'l-Fikr, Şam 1999, s. 43.

أَسْرًا أَنَا لَطَاعَتَهُ
وَأَفْرُخٌ فِي هَدْيَتِهِ
أَحَبُّ أَبِي بِلَا حِدِّ
وَأَعْرَفُ أَنَّهُ مَجْدِي
وَأَنَّ الْعَمْرَ لَوْلَاهُ
لِضَاعٍ سَدَى بِلَا وَعْدٍ¹⁸

Ben babamı seviyorum, Ve ona teşekkür ediyorum.
Hiç durmadan Onu anıyorum.
Onunla yan yana oturur, Gece sohbeti yaparım.
Allah'a dua ederim, Allah'ın ona yardım etmesi için.

Ona olan sevgimde ben çok samimi duygular beslerim.

Onun (eve) dönüş vaktini gözlerim.

Ona bağlılık, beni mutlu eder.

Onun hediyesi beni sevince boğar.

Ben babamı sınırsız severim.

Bilirim ki o övgüye layıktır.

Eğer o olmasaydı,

Elbette ömür, vaatsiz bir şekilde boşa gitmiştir.

Mahmûd eş-Şalebî *Uhibbu Ebî, Babamı Seviyorum* isimli bu kasidesinde babasına duyduğu sevgiden bahseder. Onsuz bir ömrün heba olduğunu, boşa gittiğini belirtir. Çocuklar anne ve babalarına duyduğu güven ve sevgi ile psikolojik doyuma ulaşır. Bu sayede insanları sevmeyi ve

¹⁸ Mahmûd eş-Şalebî, *ed-Dîk ve'n-Nehâr*, Rabitatü'l-Kitâbü'l-Ürdüniyyîn, Amman 1982, s.31.

saygı duymayı öğrenir. Babalara duyulan sevgi ile çocuklar kendini güvende hisseder.

عنان الحياة عليهم صبي	ويا حبذا صبية بمرور حون
وانفاس ريحانها الطيب	كأنهم بسنمات الحياة
لقد لعبوا وهي لم تلعب	فيها ويحهم هل أحسوا الحياة
كتجربة الطب في الارنب	تجرب فيهم وما يلعبون
علي مشرق الشمس والمغرب ¹⁹	يراح ويغدي بهم كالقطيع

Ne kadar da güzeldir oynayan Onların üzerinde hayatın dizgini çocuklar! azdır.

Sanki onlar hayatın gülümseyişi, Ve güzel reyhanın kokusu...

Hayatı fark etti mi yazık olur onlara, Onlar oynar ama hayat oyun oynamaz.

Hayat onları ve oynadıkları şeyi Tıbbın tavşanlar üzerinde deneyi sınar, gibi,

Hayat sürü gibi onları getirir ve Güneşin doğup battığı yer üzerine. götürür,

Arkadaşlık Günleri isimli kaside de Ahmet Şevki, çocuklara duyduğu sevgiyi şiirlerine yansıtır ve onların gülümseyişini hayatın gülümseyişine, kokularının reyhan kokusuna benzediğini ancak hayatı tanımaya başlayınca hayatın onlarla oyun oynadığından, onların imtihan olduğundan bahseder.

وفيه مني ومحبة	كرامة للوالدين
نديه برّهما وظلال	منعما أعيش بهما
هنّيه بهما معيشتي	مسرتي عماد وهما
عليه غضباً منهما إرّ	فلم أطعتهما إني
لوالديه الجميل عظيم	أنساهما لا عشت ما

¹⁹ Şevki, eş-Şevkiyât, s. 148.

التحية مني وعليهما²⁰

طيب ثناء لهما

Anne ve babalara, içinde benden Muhabbet dolu hürmetler olsun.
Onlarla hayatı bolluk içinde Onların gölgesi ve ihsanı ile
yaşıyorum,
Mutluluğum o ikisinin desteğidir, O ikisiyle hayatım keyifli,
Benim karşılığında kızgınlık Bir itaatim olmadı.
gördüğüm
Yaşadığım sürece unutmam, Anne babanın güzelliğe ait
yüceliğini.
En güzel senalar o ikisine olsun, Ve benden selamlar o ikisine olsun.

İbrahim el-Arab, anne-babaya hürmet, saygı içeren bu şiiri kaleme almış ve onların her türlü hürmete ve saygıya layık olduklarını dile getirmiştir. Şair, varlık sebebi olan anne babalar sayesinde dünyanın çok daha güzel ve anlamlı hale geldiğini dile getirir. Güzellik ve konfor adına yaşanan şeylerin müsebbibi olan anne babalara selamlar ve hürmetlerle şiirini şair sonlandırır.

أتمنى لو أني شجرة
أسقط في البستان كحبة
وأمد جذوري بمحبة
أغرسها في أخصب تربة

أتمنى لو أني شجرة
لتمايلت مع النسمات
وتسامرت مع النجمات
أصلح بيتا للنحل
حاملة ألقى الأزهر

²⁰ İbrahim el-Arabî, *Âdâbü'l-Arab*, Matbaatül-Emîriyye, Kahire 1913, s. 1.

فترفُّ بقربي الأطيَّار

لو مست ريحُ أغصاني

تتصاعدُ أحلى الألحان

كالأم تغني بحنان

لبنام صغير بأمان

أتمنى لو أني شجرة

أتمنى لو أني شجرة²¹

Ben bir ağaç olmayı temenni ederim.

Bir tohum gibi bahçeye düşmeyi,

Köklerimi muhabbetle uzatırdım,

Bereketli topraklara onları ekerdim.

Ben bir ağaç olmayı temenni ederim.

Meltem eşliğinde sallanır,

Yıldızlarla gece sohbet eder,

Arılar için ev olurum.

En şirin çiçekleri taşır,

Ve kuşlar benim yakınımda kanat çırpardı.

Şayet rüzgâr dallarıma dokunsa,

En hoş besteler yükselirdi.

Şefkatle şarkı mırıldayan anne gibi

Küçük yavrusu güven içinde uyuması için.

Ben bir ağaç olmayı temenni ederdim,

²¹ Celil Haz'al, *Hanân*, Menşurât İttihâdi'l-Kuttâbi'l-'Arab, Suriye 2001, ss. 47-48.

Ben bir ağaç olmayı temenni ederdim.

Celil Hazal'ın *Hanan* isimli eserinde geçen ve bir ağaç olmayı dilerdim isimli çocuk şiiri, çocukların geniş hayal dünyası içinde ağaç olmayı dileyen çocuğun duygularını kaleme almıştır. Ağaç olmayı temenni eden bu çocuk hep etrafına faydalı bir kişi olmayı dilemektedir. Sevgi ile büyüyen çocukların etrafına faydalı olması kaçınılmazdır. Bu sevgi çemberine etraftaki tüm canlılar dahildir. Çocukların hayal dünyasını geliştirmeye yönelik bu çalışma, aynı zamanda sevginin ve etrafa faydalı bir birey olmanın önemine vurgu yapar.

وَابْتَغِي رِضَاهُ	إِنِّي أَحِبُّ اللَّهَ
فِي جِسْمِنَا وَعَقْلِنَا	قَدْرَتَهُ مِنْ حَوْلِنَا
وَالْمَاءَ وَالزَّهْرَ	فِي خَلْقِهِ الطَّيْبِ
وَالرَّمْلَ وَالْحَجْرَ	وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
يُعْطِي بِلَا الْحِسَابِ ²²	سُبْحَانَهُ الْوَهَّابِ

Hiç kuşku yok ki ben Allah'ı Onun rızasını arzularım.
severim,

Onun kudreti etrafımızda, Cismimizde, aklımızda

Onun yarattığı şeyler arasında Su ve çiçekler var.
kuşlar,

Güneş ve ay, Kumlar ve taşlar var.

Hesapsızca veren Bağışlayan Allah'ı tesbih ederim.

Ahmed Suveylim'in, *Dîvânu't-Tıflî'l-Arabî, Kasâ'id li'l-Etfâl* isimli eserinde geçen bu çocuk şiiri, çocuklara Allah sevgisini anlatmaktadır. Etrafa bakınırken her şeyin Allah tarafından yaratıldığını anlatan şair, çocukları tefekkür etmeye teşvik eder. Dolayısıyla hem Allah sevgisi şiirde vurgulanırken bir taraftan da çocuğun eğitime katkı sunulmaktadır.

²² Yusuf Köşeli, Arap Çocuk Edebiyatı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011, s. 129.

Sonuç

Bu makalede duyguların, hayallerin estetik duygular uyandıracak şekilde ifadesi olan edebiyat, klasik dönem ve modern dönem olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır. Modern Arap Edebiyatının başlangıç döneminin 19. Yüzyılın sonlarına tekabül ettiği ve Avrupa ile olan edebi, siyasi ve sosyal ilişkiler sebebi ile gelişim kaydedildiğine değinildi. Modern Arap Çocuk Edebiyatı yine bu olaylardan sonra bir oluşum ve gelişim yaşadığı belirtildi.

Her ne kadar hayvan edebiyatı, edebi masallar, çocuk hikâyeleri ve şiirler, çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilse de biz konumuz itibarıyla çocuk edebiyatının çocuk şiir ile ilgili kısmını ele aldık. Nesre göre çocuklar üzerinde daha etkili olan şiirin çocuğun zihinsel, psikolojik, toplumsal, duygusal, dilsel gelişimi gibi birçok gelişimine katkı sağladığına vurgu yaptık. Şiiri modern, gelişmiş toplumların önemseydiğini çünkü bu sayede tüm dünyaya kendi edebiyatını, kültürünü, medeniyetini, felsefesini ve amaçlarını sunmuş olduklarına temas ettik.

Arap edebiyatında şiir hep önemsenmiş olsa da modern anlamda çocuk şiirlerinin temellerinin, 19. yüzyılda Osman Celal'in La Fontane Masallarını manzum olarak Türkçe 'ye çevirmesiyle birlikte atıldığını belirttik. Her ne kadar Klasik Arap Edebiyatında çocuklara yönelik, büyüklerin çocukları eğlendirmek için söylediği anonim, ritimli oyun şiirleri olan terkîslar olsa da asıl çocuk şiirlerinin gelişimi modern dönemde olduğuna işaret ettik.

Muhammed Herrâvî, Rifâe et-Tahtâvî, Muhammed Osman Celâl, Ahmet Şevki, Süleymân el-İsâ, Ahmed Necîb, Ahmed Süveylem, Ahmed Zerkûr, Alî es-Sıkılî gibi isimlerin önderliğinde başlatılan çocuk şiirlerinde hedefin eğitim ve öğretim olduğu bu amaçla çocuk şiirlerinde anne-baba-çocuk sevgisi, Allah sevgisi, çevre bilinci gibi konulara değinildiğinden bahsettik. Biz de tebliğimiz de bu konuları içeren şiirlere ve şiirde işlenen ana temalara ve vurgulara değindik.

Kaynakça

- Abdulfettâh Ebû Me'âl, *Edebu'l-Etfâl Dirâse ve Tatbîk*, Daru'ş-Şuruk, Ürdün 1988.
- Ahmed Necîb, *el-Madmûn fî Kutubi'l-Etfâl*, Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, Lübnan 1979.
- Ahmet Şevki, *eş-Şevkiyât*, Hindâvi Yayınları, Kahire 2012.
- Biraygîş, Muhammed Hasan, *Edebu'l-Etfâl Ehdâfuh ve Simâtuh*, Muessesetu'r-Risâle, Lübnan 1996.
- Celil Hazal, *Hanân*, Menşurât İttihâdi'l-Kuttâbi'l-'Arab, Suriye 2001.
- el-Cürcânî, Abdülkâhir, *Delâilü'l-i'câz*, Dâr'ül-Kütübi'l-'Arabî, Beyrut 2005.
- el-Hîtî, Hâdî Numân, *el-Meclisü'l-Vatani li'l- Sekâfeti ve'l-Fünûn ve'l-Âdâb*, y.y., Küveyt 1988.
- el-Mısırî, İbn-i Manzûr el- Efrîkî, *Lisânu'l-Arab*, “Şi'r”, C. 8, Dâru Sâdr, Beyrut 2005.
- es-Safedî, Beyân, *Şi'ru'l-ETFÂL fi'l-vatani'l-Arabî*, el-Hey'etü'l-Âmmetü's-Suriyye li'l-Kitab-Vizâretü's- Sekâfe, Şam 2008.
- eş-Şalebî, Mahmûd *ed-Dîk ve'n-Nehâr*, Rabitatü'l-Kitâbü'l-Ürdüniyyîn, Amman 1982.
- İsmail Abdül-Fettâh, *Edebü'l-Etfâl fi'l-'Âlemi'l-Mu'âsır*, Mektebetü'd-Dâri'l-Arabiyye li'l-Kitâb, Asvân 2000.
- Köşeli, Yusuf, *Arap Çocuk Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.
- Okur, Ahmet, *Ahmet Şevki'nin Şiirlerinde Fabl*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2001.
- Râfi' Yahyâ, *Te'sîr Elf Leyle ve Leyle 'Alâ Edebi'l-Etfâli'l-'Arabî*, Dâru'l-Hedâ, Filistin 2001.
- Süleyman el-Îsa, *Dîvanü'l-ETFÂL*, Dâru'l-Fikr, Şam 1999.
- Şirin, Mustafa Ruhi, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.

Uylaş, Rûmeysa Zeynep, *Arap Edebiyatında Çocuk Şiiri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017.

Zelat, Ahmed *Edebü'l-etfâl beyne Ahmed Şevki ve Osman Celâl*, Mektebetü'l-Vefâ, Mansûra1994.